

Journal of Education Studies

Volume 15
Issue 3 *January-March 1987*

Article 2

January 1987

จรรยาวัณกรเรียน

ช่วย อึ้งภากรณ

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal>

Part of the [Education Commons](#)

Recommended Citation

อึ้งภากรณ, ช่วย (1987) "จรรยาวัณกรเรียน," *Journal of Education Studies*: Vol. 15: Iss. 3, Article 2.

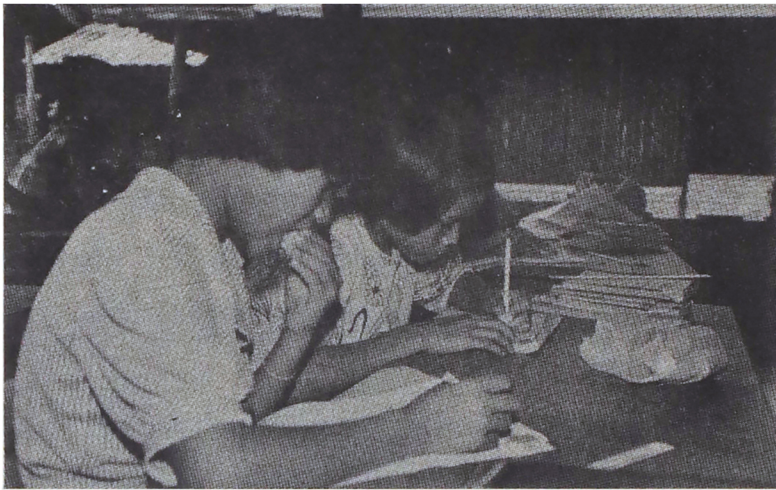
DOI: 10.58837/CHULA.EDUCU.15.3.2

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal/vol15/iss3/2>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Education Studies by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

บทความพิเศษ

จรรยาณักรเรียน

“.....เรามักจะถือเสียว่าในโลกนี้ไม่มีวิชาอะไรใหม่ บั่กใจเสียว่าองค์วิชาเท่าที่จะเรียนกันได้นั้น คนเก่าได้รวบรวมลงในเล่มหนังสือครบถ้วนนานมาแล้วและถ้าเราจะพูดหรือแต่งอะไรเพิ่มเติม ก็มีแต่จะเป็นส่วนประกอบปลีกย่อยออกไปเท่านั้น ความเข้าใจเช่นนั้นเป็นความคิดข้งต้นมาก ขอให้กลับถือเสียใหม่เถิดว่า บทประพันธ์ต่าง ๆ ยังมีแต่งขึ้นน้อยนัก และจินตกวีของโลกนั้นเพียงจะเริ่มขับบทเพลงกล่อมโลกมาได้ไม่นานเลย ธรรมชาติในตัวเราจะต้องเตือนเราอยู่เป็นนิตย์ว่า “โลกเรานี้ยังใหม่อยู่ ยังไม่มีใครทดลองทำอะไร อย่าได้เชื่อในอดีตนักถือเสียว่าโลกของเราในวันนี้ยังคงบริสุทธิ์เปรียบสาวพรหมจารี”

ป๋วย อึ๊งภากรณ์

ถอดความและเรียบเรียงจาก สุนทรพจน์ ณ
 คาร์ทีมอลล์คอลเลจของราล์ฟ วัลโด อีเมอร์สัน
 ประธานาธิบดีชาวอเมริกัน จาก อนสรณ์เศรษฐ-
 ศาสตร์ ๒๕๐๑ นามาสัปดาห์เพื่อร่วมรำลึก
 ถึงอาจารย์ป๊วย อังการณ ในวาระครบรอบ
 ปีที่ ๗๑

ความบกพร่องแห่งสมัยปัจจุบันนี้ ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกสนใจในเรื่องจรรยาของนักเรียน หัวข้อที่ข้าพเจ้าจะพูดในเรื่องนี้แบ่งเป็นสาม ประการ คือ ชุมปัญญา ลักษณะวิชาและวินัย ของนักเรียน

๑. ชุมปัญญาของนักเรียน

ในการที่จะหยั่งให้รู้ถึงชุมปัญญาของ นักเรียนนี้ เราจะต้องไม่พิจารณาแต่เฉพาะ ความสามารถเบ็ดเตล็ดบางประการ เช่น ความ สามารถทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ได้ด้วยวาจาเท่านั้น เรา ต้องมุ่งหมายใฝ่เอาความสามารถอันสูงสุด และ ถ้าจะทำได้ ก็เพียรพยายามด้วยฉันทะและอุ- สสาหะนำตนไปสู่สู่สัจจะอันล้ำเลิศ อันปัญญาของ มนุษย์เรานั้นเติบโตใหญ่ขึ้นโดยทำนองเดียวกัน ทุกคน กล่าวคืออาจจะเจริญไพบูลย์ขึ้นด้วย การรองรับเอาวิชามามากขึ้น โดยทั่วไปแล้ว บุคคลที่สามารถมักจะมีอารมณ์อันดีและเคารพ ต่อธรรมชาติ เพราะเหตุว่าบุคคลที่สามารถก็มีใช้ อันไกลเลย เปรียบเสมือนมวลเส้นเลือดลมอัน

ดีปลอดโปร่ง เป็นช่องทางให้วิชาแห่งสากล โลกไหลผ่านได้โดยสะดวก ฉะนั้น ท่านเหล่านั้น จึงมีธรรมชาติเป็นทุนอยู่ มิเพียงแต่จะเป็นจำนวน มาก แต่หากเป็นทุนชนิดซึ่งไม่รู้จักหมดสิ้น

มนุษย์ทั่วไปย่อมมีใจดี มีธรรมชาติ แต่ ในเฉพาะบุคคลหนึ่ง ๆ นั้นอาจมีกิเลสเข้าแทรก แฉง โดยที่หมกหมุ่นอยู่แต่ในวิชาซึ่งมี ประมาณจำกัดและมีขอบเขตแคบแทนที่จะใส่ ใจในสัจจะอันล้ำเลิศ สันดานของปฤชณเรามาก จะเอออวยอยู่แต่ในหลักแคบ ๆ ของเราเองและ เชื่อฟังอยู่แต่ความคิดชั่วแล่น เพิกเฉยต่อหลัก วิชาอันแท้จริงแห่งสากลโลก ท่านวีรชนจะ เป็นผู้ประเสริฐได้ก็โดยอาศัยเหตุที่ท่านมี ธรรมชาติอันไพศาลเป็นหลักอยู่ ท่านเปิดปาก ชันเมื่อใดธรรมชาตินั้นก็กล่าวถ้อยคำแทน หาก ท่านจำเป็นจะต้องการทำสิ่งใดธรรมะนั้นก็ เป็นผู้กระทำแทน

อนึ่ง ถ้อยคำและการกระทำของท่าน วีรชนนี้ สามัญชนทั้งมวลก็ย่อมสังเกตเห็น ได้ ด้วยใจของตนเอง เพราะดวงใจของวีรชนและ สามัญชนก็เป็นดวงใจดวงเดียวกัน แต่สามัญ ชนก็มีกิเลสกันอยู่ทำให้ถ้อยปัญญา ความ ประเสริฐเป็นสิ่งที่ง่ายและซัดเจ้งอย่างที่สุด และ แท้จริง ความง่ายและซัดเจ้งนี้แหละคือ ความประเสริฐปัญญาอันล้ำเลิศนั้น เราจะ บรรลุถึงได้ก็แต่เมื่อได้ทอดทิ้งวิธีการใช้ความ

คิดทบทวนไปมาเปล่า ๆ อย่างไม่เข้าเรื่อง แล้วหันมาเปิดโอกาสให้ปฏิภาณมีโอกาสนิเวศน์ตัวได้เต็มที่ และเมื่อปฏิภาณได้มีช่องทางเป็นอิสระ สติปัญญาที่ย่อมเจริญขึ้นตามไป สามัญชนย่อมใช้ความคิดวนเวียนอยู่เหมือนใช้โคผูกลูกไม้เดินหมุนบดอยู่ หยอดอะไรเข้าไปก็มีแต่ธาตุชนิดเดียวกันกลับออกมา แต่พอมนุษย์ละทิ้งจารีตการใช้ความคิดแบบเก่าเสียได้เมื่อใด หันมาใช้ความคิดที่เกิดขึ้นจากปฏิภาณ เมื่อนั้นก็จักสามารถนำเอาถ้อยคำไพเราะ การมคมคาย ความหวัง ความตั้งามความรู้ ตลอดจนเกร็ดนิยายต่าง ๆ มาใช้เป็นเครื่องมือได้

๒. ลักษณะวิชาของนักเรียน

ตอนนี้ข้าพเจ้าจะขอกล่าวถึงงานที่นักเรียนจะต้องทำ อันขุมปัญญาของนักเรียนซึ่งข้าพเจ้าได้กล่าวมาในตอนต้นนั้น ย่อมเป็นขุมปัญญาอันกว้างใหญ่ไพศาลฉนั้นใด ลักษณะวิชาของนักเรียนก็ย่อมมีขอบข่ายกว้างขวางฉนั้นนั้น ส่วนมากเรามากจะไม่สำนึกว่าขุมวิชานั้นมีอยู่เอนกอนันต์ และมักจะไม่นำพาต่อการสืบเสาะหาวิชาเพิ่มเติมเลย คนในประเทศอื่นเขาเรียนกันได้อย่างไร ถ้าเราเรียนเสมอเขาได้หรือเพียงแต่สามารถเขียนหนังสือให้คนอ่านได้ก็มักจะเป็นที่พอใจกันแล้ว *เรามากจะถ้อยเสีย*

ว่าโลกนี้ไม่มีวิชาอะไรใหม่ บ่ก็ใจเสียว่าองค์วิชาเท่าที่จะเรียนกันได้นั้น คนเก่าได้รวบรวมลงในเล่มหนังสือครบถ้วนนานมาแล้ว และถ้าเราจะพูดหรือแต่งอะไรเพิ่มเติม ก็มิแต่จะเป็นส่วนประกอบปลุกย่อยออกไปเท่านั้น ความเข้าใจเช่นนี้เป็นความคิดซึ่งตื้นมากขอให้กลับถ้อยเสียใหม่เถิดว่า บทประพันธ์ต่าง ๆ ยังมีแต่งขึ้นน้อยนัก และจินตวิสัยของโลกนี้แม้จะเริ่มขับบทเพลงกล่อมโลกมาได้ไม่นานเลย ธรรมชาติในตัวเราจะต้องเตือนเราอยู่เป็นนิตย์ว่า “โลกเรานี้ยังใหม่อยู่ ยังไม่มีใครทดลองทำอะไร อย่าได้เชื่อในอดีตนัก ถ้อยเสียว่าโลกของเราในวันนี้ยังคงบริสุทธิ์เปรียบสาวพรหมจารีย์”

ในคำกล่าวข้างต้นนี้ ข้าพเจ้ามิได้มุ่งหมายที่จะกล่าวร้ายติเตียนบทประพันธ์เก่า ๆ ทั้งหลายให้เสื่อมค่าลงไป หามิได้ ข้าพเจ้าขอกล่าวแต่เพียงว่า ไม่มีศีลปวรณคติขึ้นใจเลยที่กีดกันไว้มิให้เราคิดค้นทดลองประติษฐเรื่องเดียวกันนั้นขึ้นใหม่ เพราะเมื่อดวงวิญญาณของมนุษยชาติฉายเข้าจับศีลปวรณคติ ไม่ว่าจะขึ้นชั้นเลิศสักเพียงใด ก็ย่อมจะปรากฏเป็นมลทินเสื่อมสลายไป อันบทประพันธ์ต่าง ๆ นั้น เราจะลำดับชั้นได้ว่าประเสริฐเพียงใดก็โดยที่ได้นำมาเปรียบเทียบกันเท่านั้น แต่เมื่อนำเอาบทประพันธ์ของมนุษย์ทั้งมวลมาเปรียบ

กับมหาวิชานันต์แล้ว ก็ไม่มีบทไหนนับได้ว่า ประเสริฐเลย แม้แต่บทของท่านโฮเมอร์ หรือ มิลตันผู้ยิ่งใหญ่

ฉะนั้นแหละ ทุกกาลสมัย บุคคลทุกคน ย่อมได้รับความยุติธรรมเท่าเทียมกัน สติย่อม สอนมิให้มนุษย์เกลียดชัง กลัว หรือเลียนแบบ จากบุพชนของตน และย่อมสอนมิให้มนุษย์ ทอดอาลัยเสีย ประหนึ่งว่าโลกของเราชั่วร้ายลง เสียเต็มที ประหนึ่งว่าวิชาความรู้ต่าง ๆ นั้น ได้ มีผู้รู้เสียจนสิ้นสุดแล้ว หรือประหนึ่งว่าตนเกิด มาในท่ามกลางความบำรุงบำเรอจนสุดขีด ไม่ ต้องคิดอ่านทำอะไรอีกแล้ว หามิได้ สิ่งศักดิ์- สิทธิ์ ในสากลโลกย่อมบันดาลให้มีดวงปรีชา- ญาณเกิดขึ้นใหม่เสมอไม่มีวันสิ้นสุด และเมื่อ ดวงปรีชาญาณนั้นฉายส่องไปจับสิ่งใดเข้า แม้ จะเป็นฝุ่นเป็นทราย สิ่งนั้นย่อมปรากฏเป็นสิ่ง ใหม่เอี่ยมซึ่งมีคุณความดีเสมอกับสิ่งอื่น ๆ จำนวนสุดคณนา

๓. วินัยของนักเรียน

กฎแห่งความหวังและชีวิตแห่งนักเรียน นั้น ก็อยู่ในหลักข้อเดียวกันกับที่ได้บรรยายมา แล้วเกี่ยวกับขุมปัญญา และลักษณะวิชานั้นเอง นักเรียนพึงรู้เถิดว่าโลกนี้เป็นสิทธิของตน แต่ เราจะเข้าครอบครองโลกได้ก็ต่อเมื่อบำเพ็ญตน ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสิ่งประกอบต่าง ๆ

ของโลก นักเรียนจะต้องบำเพ็ญตนเป็นผู้รัก ความสงบ รักงาน มีสันโดษและเมตตาการุณา

นักเรียนทั้งหลาย พึงถือความเยียบสงบ เป็นเจ้าสาวคู่ชีวิตของตนเถิด แม้จะเกิดความ ยินดียินร้ายขึ้นก็เก็บความรู้ไว้กับตนเอง พึงพอใจประมาณ ความดีของตนด้วยตนเอง และพึงพอใจรับความสรรเสริญของตนเองเป็น รางวัล ก็เหตุใดเล่าที่นักเรียนจะต้องอยู่ใน ความเยียบสงบ เหตุนี้ก็คือ เพื่อจะได้รู้จัก กู้นเคยกับความดีของตน ผู้ใดอยู่ในที่สงบแต่ ในใจดิ้นรนกระวนกระวายใคร่จะมากลุกกลี้อยู่ กับฝูงชน ก็เท่ากับว่าไม่อยู่ในที่สงบ ใจของ เขาแท้จริงอยู่ในตลาดจอแจ ไม่สามารถจะเห็น พึ่ง หรือคิดอะไรได้ แต่เมื่อใดท่าน ได้ตั้ง สมารักษาดวงจิตของท่าน ห่างเพื่อนห่างฝูง บำเพ็ญชีวิตสงบแล้ว เมื่อนั้นแหละ จิตตานุ- ภาพของท่านก็จะเจริญงอกงามบริบูรณ์อยู่ภายใน เสมือนหนึ่งต้นไม้ในป่าหลวงและดอกไม้ในทุ่ง ท่านจะได้บรรลุถึงผลแห่งวิชา และเมื่อท่าน กลับออกมาพบเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ท่านก็อาจ จะถ่ายทอดวิชาให้เขาได้และเขาก็ยินดีรับเอาไป

แต่อย่าได้นำตนสู่ที่สงบแต่เพียงเพื่อจะ ได้หวนกลับเข้าสู่สภาวะในบัดเดี๋ยวใจ ความ สงบเช่นนี้ ไม่นับว่าเป็นความสงบ เป็นการ สงบชนิดวุ่นวายและไม่สคชื่น อันมหาชนนั้น

ก็มีความรู้ความชำนาญในเชิงสมาคมของเขาอยู่แล้ว เขาต้องการอยู่ แต่ขอให้นักเรียนนำเอาความรู้ความชำนาญอันเกิดขึ้นเป็นส่วนตัวคือความรู้อันเป็นสัจจริงและประเสริฐมาเปิดเผย เพราะความรู้ความชำนาญ ประการหลังนี้มหาชนที่ตั้งเคหาสถานอยู่ในท้องถิ่นไม่สามารถก่อให้เกิดขึ้นได้ สิ่งที่เขาต้องการอยากได้จากท่านก็คือ สิ่งประเสริฐอันมาจากความคิดชนิดสูงชนิดเที่ยงตรงและคู่ควรแก่มนุษยชาติและความประเสริฐนี้จะหาได้จากความสงบ มิใช่จากความมัวสุมเรื่องอันมิได้สำคัญอยู่ที่การพาเอาร่างกายออกไปสู่ที่โศกเดียว หากสำคัญอยู่ที่อิสรภาพแห่งจิต ที่สวน กระทั่ง บำและเขามีประโยชน์ก็แต่เฉพาะในฐานะเป็นสิ่งอุปการณ์ก่อให้เกิดความสงบ แม้แต่จินตกวีที่มีชีวิตอยู่ในมหานครก็ยังบำเพ็ญตนเป็นโยคะได้ เมื่อมีสมาธิแล้วแม้จะอยู่ในที่ใดก็สำรวมความสงบขึ้นจนสำเร็จ

แต่แน่ละ ข้าพเจ้ามิเชื่อว่า จะหลงเชื่อในความสงบอย่างมวงาย หนุ่มสาวทั้งหลายพึงฝึกฝนตนให้รู้จักใช้ทั้งความสงบและสมาคมเถิด แต่อย่าให้ตกเป็นทาสแก่สิ่งหนึ่งสิ่งใดเลยทั้งสองประการนี้ ดวงจิตที่ฉลาคละจากฝูงชนไปก็โดยประสงค์จะได้พบสมาคมอันแท้จริง เท่ากับละจากของเทียมไปไผ่ของแท้ ท่านจะเรียนทุกสิ่งทีสมาคมสอนท่านได้เพียงชั่วเวลาเล็กน้อย ไม่

ต้องไปงานเต้นรำ งานมหรสพ งานกรีฑา หรือชมละครกัน ซ้ำซากจนเป็นงานประจำอย่าง โฉดเขลา และสิ่งประเสริฐอันใดเล่าจะปฏิเสธหนีออกมาได้จากชีวิตที่ดำเนินอยู่แบบต้น ๆ และในท่ามกลางความลุ่มหลงเช่นนี้

นักเรียนที่ด้อยไม่หลบหลีกจากภาระของตนในวัยต้น ๆ เขาจะต้องพยายามเรียนรู้ถึงข้อเร้นลับแห่งความอดสาหะและอดทน จะต้องทำให้มือทั้งสองของเขาคู่กับแม่พระธรณีที่บ่อนอาหารเลี้ยงเขา และคู้กับเหงื่อไคลซึ่งจะต้องผ่านมาก่อน ความสบายและความสำรวย นักเรียนทั้งหลายจงใช้หน้ตอบแทนแผ่นดินของตนเถิด และจงทำประโยชน์ตอบแทนเพื่อนร่วมโลกเยี่ยงผู้ที่มีสัจและ มีเกียรติ โดยมีได้เพิกเฉยต่อการบูชาเทพเจ้าผู้คลใจเหล่าจินตกวี ให้ได้นำเอาบทเพลงอันไพเราะมาขับกล่อมโลกอยู่อย่างมิรู้สิ้นสุด เมื่อใดนักเรียนประกอบด้วยคุณ ๒ ประการคือความอดสาหะและปรีชาญาณ เมื่อนั้นก็จะนับได้ว่าเป็นผู้สมบูรณ์เพียบพร้อมด้วยกำลังคุณ ๒ ประการนี้แหละที่ปรากฏอยู่ในนิพนธ์แห่งจอมปราชญ์ทั้งหลาย

นักเรียนทั้งหลายจงดำเนินตามแนวแห่งความสันโดษเถิด ความย่วยวนมารยาดีอยู่มากมายเหลือจะนับได้ แต่นักเรียนควรยึดมั่นในจิตของตน ชี้อเสียงความสำเร็จของเรานั้นเอง

เป็นเครื่องนำเอาอันตรายติดมาด้วย สิ่งทีระกาย
เคื่องและเป็นพิษมักจะเกิดขึ้นกับผู้ที่มิกติดิศัพท์
เลื่องลือ ด้วยเหตุว่าเมื่อมหาชนได้ล้มมธุรส
ของเขาแล้ว ย่อมจะพยายามเสาะแสวงหาเขา
ก่อนที่จะคำนึงถึงความยากลำบากอันเป็นต้น
เหตุแห่งการมและความคิคนั้น ๆ ต่างก็พยายาม
แสวงหาผู้ที่มีชื่อเสียงเพื่อจะขอให้ฉายดวง
ประทีปส่องปริศนาต่าง ๆ ให้กระจายไป โดย
คาดคะเนว่าปริศนานั้น ๆ ได้มีคำไขจาริกอยู่
บนแนวกำแพงแห่งชีวิตแล้ว แต่หาเป็นเช่น
นั้นไม่ กลับปรากฏว่านักเรียนผู้รู้นั้นแหละมี
ความโง่เขลาไม่ผิดกับสามัญชนเลย ไร้เสียซึ่ง
ดวงประทีปอันสามารถส่องแสงออกมาสม่ำเสมอ
อยู่ได้ไม่จำกัดเวลา กลายเป็นแสงความคิด
ริบหรี่ซึ่งพวยพุ่งออกมาได้เพียงบัดใจ แล้วก็
กลับมิดมนไป และมีหน้าซำแสงน้อย ๆ นี้ยัง
ไม่สามารถขจัดปัญหาต่าง ๆ ให้ปลาสนาไปได้
เลย เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วก็ย่อมเกิดความโทมนัส
เศร้าใจ นักเรียนผู้นั้นอาจหวนกลับไปว่า ตน
จะเป็นที่ผิดหวังของมหาชนผู้นิยมตนอยู่ จึงมัก
ตั้งตนเป็นผู้ขลัง ประกอบด้วยความรู้สึกกลับ
มหัสจรรย์ มักจะเงี้ยวพั้งปัญหา แล้วนำเอามา
เก็บกองถ่วงเวลาไว้ ครั้นแล้วเมื่อไม่สามารถให้
คำตอบอันถูกต้องแม่นยำ ก็กล่าวถ้อยคำออกมา
เป็นโวหาร ถือเอาคำตอบเป็นคำตอบพิสดารไป

เพราะฉะนั้น นักเรียนจึงควรเป็นผู้รู้
จักยังคิดและรักความสัตย์ และสามารถ
อดทนนิ่งเงี้ยวอยู่ได้ในบางโอกาส โดยระลึก
ว่าความจริงนั้นอาจจะทำให้ ความเงี้ยวเกิด
ความไพเราะจับใจได้ ขอให้ยึดมั่นแต่ใน
ความสัตย์เถิด จงเปิดเผยข้อความจริงแก่ที่
ผู้ซักถามตนแต่โดยซื่อ เมื่อมีผู้มาหารือก็
พึงแสดงให้เขาทราบอย่างสุจริตถึงข้อที่ท่าน
เคยเรียนรู้อมา ตลอดจนวิธีการและเครื่องมือ
ของท่าน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้วิธี
และเครื่องมือเหล่านี้ อย่างเสรี และเมื่อ
ท่านได้บำเพ็ญตนเป็นผู้สุจริตและเมตตาถึง
ขนาดเลศนี้แล้ว ท่านก็จะสามารถขายขัง
ถึงข้อเร้นลับแห่งธรรมชาติของท่านเองด้วย

เมื่อนักเรียนยอมอ่อนน้อมถ่อมตนลงมา
ด้วยความมั่นใจประการนี้แล้ว เขาก็จะได้รับ
รางวัลอันเป็นที่พึงพอใจในดวงจิตของเขาเอง
แม้ว่าจะได้ฝ่าฟันอุปสรรคและประสบความไม่
สำเร็จมาเป็นเวลานาน หากว่าบังเอิญมีผู้ร่วม
งานอันไม่ชอบด้วยน้ำใจ ก็ขออย่าได้โทมนัส
น้อยใจจนเกินควร ลองคำนึงดูเถิดว่าถ้าไม่มี
อุปสรรคมาขัดขวางหรือไม่มีผู้ยุวให้เกิดมานะ
ขึ้นแล้ว ถ้อยคำหรือผลงานอันดีนั้น ๆ จะเกิด
ขึ้นอย่างไร

ความสรุป

ท่านทั้งหลาย ข้าพเจ้าได้บังอาจนำเอา คติเหล่านี้มาเสนอท่าน ก็เพราะเหตุว่าเมื่อท่าน ได้ออกไปสู่โลกเพื่อประกอบอาชีพทั้งในทาง ราชการและส่วนตัวแล้ว ท่านอาจจะไม่รู้รู้สึก เสียใจว่าท่านได้เคยฟังคำเตือนในเรื่องหน้าที่ เบื้องต้นแก่ผู้ที่ไม่เรียน และคำเตือนชนิดนี้ น้อยนักหนาที่ท่านจะได้ยินจากสหายใหม่ ๆ ของท่านในอนาคต ตรงกันข้าม ทุกคืนทุกวัน ท่านคงจะได้ยินแต่คติชนิดคำ เช่น เขาอาจจะ แนะนำท่านว่าหน้าที่ข้อแรกของท่านก็คือ จะต้องมุ่งหาที่ดิน บ้านเรือน ทรัพย์สมบัติ ยศ-ศักดิ์ และชื่อเสียงเขาจะเยาะเย้ยถามท่านว่า “ไอ้วิชาที่ท่านแสวงอยู่นี้มันดีสักแค่ไหนและความงามความไพเราะแห่งบทนิพนธ์นั้นเอาไป ใช้อะไรได้” แต่ถึงกระนั้นก็ดีหากท่านยังรู้สึก ตนว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลกได้เรียกร้องให้ ท่านเพ่งเล็งหาความจริง ความงามและความ ไพเราะแล้วไซ้ร้ ก็จงยึดมั่นในความกล้าความ สัจนั้นเถิด ขณะใดที่ท่านกล่าวว่า “ใครเขา ประพตಿಯ่างไร เราก็จะประพตಿಯ่างนั้น ข้อที่ไม่ฝันอยู่แต่ก่อนนั้นขอเลิกกันที เราจะ ต้องแสวงหาทรัพย์สินเงินทองเสียก่อน วิชา ความรู้และความคาดหวังอย่างเพ้อ ๆ เมื่อก่อน นี้ พักไว้เสียทีก่อนจนกว่าจะสบโอกาสเหมาะ” เมื่อใดที่ท่านพูดหรือคิดเช่นนั้น เมื่อนั้นแหละเป็น

ความดับแห่งจิตของท่านและ ซ้ออ่อนแห่งศิลป วรรณคดีหรือวิทยาก็จะร่วงโรยอับเฉาไปอีกข้อ หนึ่ง ท่านองเดียวกับที่ได้เคยร่วงโรยอับเฉา ไปแล้วนับแสน ขณะใดที่ท่านจะต้องตัดสินใจ เลือกลงทางอย่างนี้ ขณะนั้นเป็นกาลสำคัญ แห่งชีวิตของท่าน และจงยึดมั่นเลือกเอาข้าง วิชาความรู้เถิด

อันความยั่ววน มารยาแห่งโลกนี้แหละ ที่ทำให้เราเกิดความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง มีผู้ เกร่งในการเรียน เป็นสมณะแห่งวิทยา และ ผู้รักเรียนนั้นเองก็มีหน้าที่และสิทธิที่จะบังคับ โลกเดินตามตน มิใช่ตนเดินตามโลก จงน้อม รับเอาธรรมอันกระจายตลบ อยู่แล้ว ในของ ทุกสิ่งที่ประกอบขึ้นเป็นธรรมชาติ จงช่วยเป็น ลิ่นให้ธรรมชาติได้กล่าวมธุรสกล่อมใจมนุษย์ และจงแสดงให้โลกอันโง่เขลาเล็งเห็นเสียทีว่า วิชาความรู้นี้ประเสริฐเพียงใด เมื่อเราได้เห็น อยู่ท่าตาแล้วว่ากาลสมัยของเรานี้มีบาปอยู่หนา แน่น และบ้านเมืองของเราไม่มีความเท็จความ ชั่วค้ำชั่งคั้นอยู่ ก็ขอให้เราทั้งหลาย จงเข้าสู่รั้ว เย็นแห่งวิชาและแสวงหาความรู้ซึ่งใคร ๆ เขา ได้ละเลยเสียแล้ว ถึงแสงแห่งวิชานั้นจะริบหรี่ ก็จงพอใจเถิด เพราะถึงจะเป็นสิ่งเล็กน้อยก็ ยังเป็นของ ๆ เราจริง ๆ จงมุ่งหน้าคืบแล้ว คืบอีกต่อไป อย่าได้ห้อถอย อย่าได้ทงจน ถึงกับวางมือจากการค้นคว้าหาความรู้ อย่า

เชื่อถือในความคิดของท่านจนมลายและก็อย่าหลงมัวผู้อื่นโดยไม่พิจารณาถึงเหตุผล ท่านมีสิทธิที่จะเดินทางข้ามทะเลทรายไปสู่ วิชา ถึงจะเป็นทะเลทรายก็มีดวงดาราส่องแสงอยู่แพรวพราว และเหตุไฉนเล่า ท่านจึงจะละสิทธินี้ของท่านเสียไปขึงสูก่อนห้าม โดยเห็นแก่ความสำราญในที่ดินสัก ๑ ไร่ บ้านสัก ๑ หลัง และยุ้งสัก ๑ ยุ้ง วิชาเองก็มีหลังคามีเตียงและมีอาหารไว้ต้อนรับท่าน

จงบำเพ็ญตนให้เป็นผู้จำเป็นแก่โลก มนุษยชาติก็จะนำอาหารมาสู่ท่านเอง และถึงแม้ว่าจะให้ไม่ถึงยังถึงฉางแต่ก็เป็นบำเหน็จชนิดที่ไม่ลบล้างบุญคุณของท่านที่ทำได้ต่อมนุษยชาติ ไม่ลบล้างความรักใคร่นิยมของคนทั้งหลาย และไม่ลบล้างสิทธิของท่านที่มีอยู่ต่อ ศิลป ต่อธรรมชาติ และต่อความหวังของมนุษย

ขอท่านอย่าได้กริ่งเกรงในข้อที่ข้าพเจ้าแนะนำให้ท่านถือเคร่งเป็น โยคี จนเกินไปเลย

โปรดอย่าตั้งปัญหาถามว่า “นักเรียนที่หลบ หลีกถอนตัวจากสมาคมนี้จะทำประโยชน์ ได้อย่างไร?” อย่าถามว่า “ใครเล่าจะได้ประโยชน์ จากนักธรรมผู้ชื่อนวิชาของตนและปกปิดความคิดอ่านของตนจากโลกซึ่งกำลังเร้ารออยู่?” จะปกปิดความคิดความรู้ณะหรือ ปกปิดแสงเทียนแสงตะวันเสียจะง่ายกว่า วิชาความรู้ นั้นแหละ เป็นแสงอันเลิศกระจ่างจ้าไปทั่วจักรวาล แม้ว่าท่านจะเกิดเป็นไข้ไปเสีย วิชาที่ย่อมเปล่งวาจาออกมาได้โดยวิธีอัศจรรย์ของมันเอง วิชาย่อมไหลหลั่งออกมาเองจากการกระทำของท่าน จากลักษณะนิสัยของท่าน และจากดวงหน้าของท่าน วิชาจะนำมิตรภาพมาสู่ท่าน จะเหนี่ยวรั้งท่านไว้มั่นกับธรรมะ ด้วยความรักและความคาดหวังของมนุษย์ผู้มีใจเป็นธรรม และอาศัยกฎแห่งธรรมะอันเลิศซึ่งแบ่งแยกออกมาได้นี้ วิชาจะประสิทธิผลอันงามพร้อมสมบูรณ์ทุกประการ ภายในดวงจิตแห่งนักเรียนซึ่งเป็นที่รักที่นิยมแห่งฟ้าดิน